

VARNOST OTROK NA KMETIJI

Avtorica: prim. dr. Mateja Rok Simon

Strokovni pregled: mag. Marjan Dolenšek

Jezikovni pregled: Mihaela Törnar

Oblikovanje: Erna Pečan

Izdajatelj: Nacionalni inštitut za javno zdravje, Trubarjeva 2, 1000 Ljubljana

Slike: Freepik.com

Elektronska izdaja.

Spletni naslov: <https://nijz.si/>

Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2023

Zaščita dokumenta

©2023 NIJZ

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 177308163

ISBN 978-961-7211-19-1 (PDF)

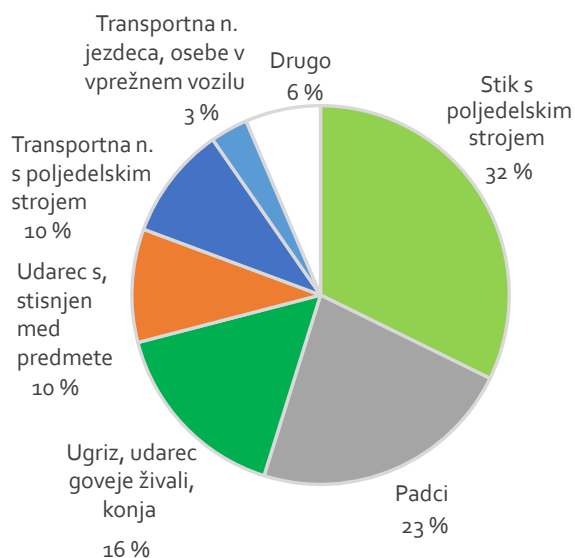
Vsebina

Poškodbe otrok na kmetiji in vzroki	3
Nadzorovanje	5
Varno območje za igro otrok	6
Traktor	7
Kmetijski stroji in oprema	8
Štirikolesniki	9
Vodne površine in zajetja	10
Živali na kmetiji	11
Bale in shranjevanje sena	12
Delavnica	13
Skladiščenje žita in drugih sipkih materialov	14
Shranjevanje gnojevke in gnojenje	14
Kmetijske kemikalije	15
Kmečka opravila in otroci	16
Druge nevarnosti na kmetiji	17
Pik žuželke	17
Ugriz psa	18
Strelno orožje	18
Otroci na obisku na kmetiji	19
V nujnih primerih	20
Literatura (po abecednem redu)	21

Poškodbe otrok na kmetiji in vzroki

Tradicionalno prevladuje mnenje, da je kmetija prostor za zdravo rast in razvoj otrok, vendar pa je kmetija tudi okolje s številnimi nevarnostmi. Na kmetiji je namreč zabrisana meja med domom in delovnim mestom, zato so otroci izpostavljeni nevarnostim, ki jih v večini domov ni.

Na kmetiji starši pogosto dovolimo svojim otrokom, da so med delom z nami, ker tako lahko preživimo čas skupaj ter spodbujamo delavnost in zanimanje otrok za kmetovanje. Otroci so radovedni in kmetijo dojema-jo kot velikansko igrišče. Posledice pa so lahko resne, saj otroci ne prepoznajo ali ne razumejo nevarnosti in si težko zapomnijo pravila varnega vedenja v različnih situacijah.

Delež hospitalizacij otrok zaradi poškodb na kmetiji po zunanjih vzrokih, Slovenija, 2017–2021. Vir: NIJZ

V Sloveniji se otroci v starosti 1–14 let na kmetiji resno poškodujejo in so hospitalizirani zaradi različnih vzrokov, najpogosteje zaradi stika in transporta s poljedelskimi stroji, ko otroci padejo s traktorja ali priključnega stroja in pride do povozitve, ali pa jih voznik povози na dvorišču. Sledijo nezgode zaradi nezavarovanih premikajočih se delov strojev, padci v jame in izkope, otroci pa se poškodujejo tudi zaradi plezanja po balah sena in padcev med valjaste bale. Precej resnih poškodb se zgodi tudi pri stiku z živino in konji.

Tveganje otrok za poškodbe je povezano z njihovo majhnostjo, omejeno fizično močjo, neizkušenostjo, slabim prepoznavanjem nevarnosti, impulzivnostjo in slabo razvito koordinacijo gibov. Ne glede na to, ali imamo otroke, ki odraščajo na kmetiji, ali gre za otroke, ki občasno obiščejo kmetijo, je pomembno vedeti, kako lahko otroci varno preživijo čas na kmetiji.

Mlajši otroci

- Za mlajše otroke ustvarimo varno območje za igro, ki je ustrezno ograjeno in odmaknjeno od dejavnosti na kmetiji, ter otroke stalno nadzorujemo. Območje je primerno tudi za otroke na obisku, ki se morda ne zavedajo nevarnosti na kmetiji.
- Otroke naučimo razlikovati med varnim območjem za igro in delovnimi območji. Prepričamo se, da so s tem seznanjeni tudi obiskovalci kmetije.
- Na dvorišču in v gospodarskih poslopih zavarujemo oporne zidove, škarpe in stopnice z ograjami, odprtine pa s pokrovi ali z ograjami, da otrok ne more pasti vanje.
- Dovožne poti in obračališča razmejimo od domačega dvorišča in igralnih površin.

Starejši otroci

- Starejše otroke že lahko poučimo o varnosti na kmetiji, vendar jih je vseeno treba ves čas nadzorovati.
- Z otroki se dogovorimo, da nam vedno povedo, kam gredo na kmetiji.
- Poučimo jih o varnostnih pravilih, ki veljajo za različne dele kmetije in opravila.
- Prepričamo se, da razumejo, da so določena območja zanje prepovedana, na primer silosi, območja za nakladanje žita, kmetijski stroji, ograde za živali ipd. Varnostna pravila za ta območja dosledno izvajamo.
- Če otrok krši pravila, mu ponovno odločno razložimo nevarnosti in posledice neustreznega ravnanja.

Poskrbimo, da nas bodo otroci videli, kako varno opravljamo kmečka opravila, pojasnimo jim potencialne nevarnosti in kako se lahko izognemo poškodbam. Otroci se učijo predvsem s posnemanjem odraslih, zato spoštujemo varnostne ukrepe, da bodo tako ravnali tudi naši otroci.

Nadzorovanje

Otroci, stari 10 let ali manj

Kmetija je delovno območje, zato dovolimo otroku na kmečko dvorišče samo v spremstvu odrasle osebe. Otroci, stari 10 let ali manj, potrebujejo stalni nadzor, zlasti ob kmetijskih strojih, živalih in nezavarovanih vodnih površinah.

Nemogoče je, da delamo na kmetiji in hkrati sami učinkovito nadzorujemo otroka. Skrb za otroke raje prepuščimo drugim odraslim osebam, ki v tem času ni zaposlena z delom na kmetiji.

Starejši otroci

Tudi nadzorovanje starejših otrok vključuje njihovo skrbno spremljanje. Raven nadzora je odvisna od starosti in razvojnih sposobnosti otroka ter naloge, ki jo opravlja:

- stalno nadzorovanje (otrok ves čas vidi in sliši odraslo osebo, ki mu je dosegljiva);
- prekinjeno nadzorovanje (odrasle osebe ne vidi in ne sliši največ 15 minut);
- periodično nadzorovanje (odrasla oseba preveri otroka na vsakih 15–30 minut ali pogosteje).

Pomembno je vedeti:

- Za otroka nobeno opravilo na kmetiji ni prelahko, zato mora biti vedno pod stalnim nadzorom odrasle osebe, ki ve, kako se delo pravilno opravlja.
- Če otrok opravlja nalogo, ki je zanj nova, ga je treba nenehno nadzorovati toliko časa, dokler naloge povsem ne obvlada.
- Nadzorovanje mora biti zavestno in namensko ravnanje, ki ga moramo izvajati dosledno. Npr. delo prekinemo vsakih 15 minut, da preverimo, kako dela otrok, in predvsem ali dela varno.
- Otroka pohvalimo za varno vedenje in opozorimo na morebitno neustrezno ravnanje, da ga lahko popravi.
- Vsake toliko ga vprašamo "Kako ti gre?" ali "Imaš kakšno vprašanje?", kar veliko pripomore k varnemu ravnanju otroka.

Varno območje za igro otrok

Na kmetiji vseh nevarnosti za otroke ni mogoče vedno odstraniti. Zato je treba predšolske otroke fizično ločiti od delovnega okolja in nevarnosti, kot so greznice, vodnjaki, silosi za žito, kmetijski stroji in oprema, živali ipd. To lahko naredimo tako, da je otrok v notranjih prostorih hiše ali na zunanji igralni površini skupaj z drugo odraslo osebo. Še bolje je, da damo otroke v varstvo izven kmetije.

Poskrbimo za varnost

Zunanji igralni prostor mora biti urejen tako, da lahko ves čas vidimo in slišimo vse otroke ter jih aktivno nadzorujemo.

Za igralno površino izberemo prostor ob ali blizu hiše in ga ogradimo z ograjo, visoko najmanj 1,2 metra. Prostor mora biti ločen od domačega dovoza.

Ograja igralnega prostora mora imeti samo pokončne letvice, da je otroci ne morejo preplezati, prav tako pa mora biti dvignjena nad tlemi toliko, da se pod njo ni mogoče splaziti. Presledek med letvicami naj bo manjši od 10 cm, da otrok ne potisne glave mednje in se zadavi. Vrata ograje naj bodo ves čas zaprta, zato se morajo samodejno zapirati in zaklepiti z avtomatsko ključavnico, ki mora biti izven dosega otrok.

Na igralnem prostoru ne sme biti nevarnosti za poškodbe otrok, kot so kmetijski stroji, odprte vodne površine in zbiralniki (ribnik, zalogovnik za vodo), kemikalije, vozila ipd. Ostranimo tudi premične in zložljive konstrukcije ter lestve, saj bi jih otroci lahko uporabili in splezali čez ograjo.

Igralni prostor naj bo prekrit s travo, peskom in drugimi mehкими površinami ter deloma osenčen z rastlinami ali ustreznimi senčili, npr. tendami ipd. Pri zasaditvi igralnega prostora se izogibamo rastlinam, ki so zdravju škodljive, imajo bodičaste liste ali strupene plodove, liste, lubje, npr. navadni volčin, navadna bodika, navadni nagnoj, navadna tisa, navadna rožmarinka, navadna trdoleska, bršljan, brin, čistilna kozja češnja, rododendron, robinija ipd. Zdravju škodljivi so tudi cvetovi in/ali drugi rastlinski deli šmarnice, vrtnega ostrožnika, teloha, vrtnega maka, pasjega zelišča ter neužitne gobe.

Prostor mora nuditi možnosti za zanimive igralne dejavnosti, kot je uporaba otroških igralskih igral. Izberemo igrala, ki so izdelana skladno z varnostnimi standardi in primerna otrokovi starosti. Npr. predšolski otroci se lahko igrajo le na nižjih igralih, na katerih se lahko vzpnejo do višine največ 150 cm od tal. Vsa igrala sestavimo in zasidramo v tla skladno z navodili proizvajalca. Uporaba trampolina se za predšolske otroke odsvetuje zaradi pogostih poškodb.

Pod igrali moramo namestiti primerno podlago, ki jo redno vzdržujemo, npr. najmanj 30 cm debelo podlago iz lesnih sekancev, peska ali podlago iz atestirane gume. Če imamo otroke, mlajše od 3 let, se izogibamo uporabi podlag iz drobnega proda (običajno ima premer 1 cm), ker lahko otrok nese kamenčke v usta in se zaduši.

V sončnih dneh, ko se otroci zadržujejo na prostem, poskrbimo, da bodo imeli na glavi klobuk ali kapo s senčnikom in sončna očala z UVA/UVB zaščito. Namažemo jih s kremo za zaščito pred sončnimi žarki z visokim zaščitnim faktorjem, ki jo ponovno nanesemo vsake 2–3 ure. Zaščitimo jih tudi v oblačnem vremenu in v senci. Najbolje je, da so otroci na prostem le v jutranjih, zgodnjih dopoldanskih in poznih popoldanskih urah, da ne bodo prekomerno izpostavljeni sončnim žarkom.

Traktor

Na mnogih kmetijah je v navadi, da se otroci skupaj s starši ali drugimi odraslimi sorodniki vozijo s traktorjem. Vendar nenadno zaviranje, vožnja čez luknje ali oster zavoj lahko v delčku sekunde povzročijo padec otroka, ki ga stisne guma, povozi prikolica ali kosilnica. To je še posebej nevarno, kadar otrok v traktorju zaspi. Včasih niti traktorska kabina ne zagotavlja varnosti.

Poskrbimo za varnost

Preden zaženemo traktor, si vzamemo nekaj sekund časa, da se sprehodimo okoli traktorja in preverimo, da v bližini vozila ni otrok. Prepričamo se, da so otroci na varni razdalji in pod nadzorom druge odrasle osebe. Pri speljevanju so nam lahko v dodatno pomoč zadnji in stranski senzorji na traktorju, ki zaznajo oviro in nas opozorijo z zvokom. Nezgode se zgodijo predvsem pri vzvratnem speljevanju, ko voznik nehote povozi otroka, ki ga iz traktorja ne vidi. Traktorji in drugi kmetijski stroji so namreč vse večji, s tem pa so širši tudi mrtvi koti, ko voznik ne vidi območja okoli vozila v celoti, posebej pri vzvratni vožnji.

Otrok nikoli ne vozimo na traktorju brez kabine, na traktorskih priključkih ali v prikolici. Zaradi varnosti se odsvetuje tudi vožnja otrok kot sopotnikov v traktorju, čeprav zakonodaja predvideva vožnjo otrok v kabini traktorja od starosti leta in pol do višine 140 cm z obvezno uporabo otroškega varnostnega sedeža.

To možnost izrabimo le izjemoma, npr. ko moramo delati s traktorjem, na kmetiji pa ni druge odrasle osebe, ki bi lahko pazila na otroka. Otrok mora biti v kabini traktorja nameščen v otroškem varnostnem sedežu, ki je primeren otrokovi starosti in velikosti, in pripet s 5-točkovnim sistemom varnostnih pasov. Otroci, ki so višji od 140 cm, pa so lahko na sopotnikovem sedežu pripeti le z vgrajenim 3-točkovnim varnostnim pasom.

Bodimo dober zgled otrokom in med vožnjo tudi mi vedno uporabljajmo varnostni pas.

Otroci in mladostniki do 16. leta starosti in pridobitve vozniškega dovoljenja kategorije F ne smejo voziti traktorja in drugih kmetijskih strojev.

Pri vožnji s traktorjem bodimo previdni in upočasnimo vožnjo v bližini hiše in drugih poslopij, kjer se lahko zadržujejo otroci.

Če motor traktorja teče, ga nikoli ne pustimo brez nadzora.

Traktor parkiramo na ravnih tleh in vedno uporabimo ročno zavoro, da se ne bi sam premaknil. Če je potrebno, pod kolesa namestimo tudi podložno zagozdo.

Kadar traktorja ne uporabljamo, odstranimo kontaktni ključ zaganjalnika motorja in ga shranimo izven dosega otrok. Če je mogoče, zaklenemo kabino, da otrokom preprečimo dostop. Otrokom razložimo nevarnosti igranja na in v bližini traktorjev.

Na traktor namestimo zaščitno konstrukcijo (kabino ali lok), če ni že vgrajena. Biti mora skladna z veljavnimi varnostnimi standardi.

Kmetijski stroji in oprema

Na kmetiji se uporabljajo različna vozila, kmetijski stroji in specializirana oprema glede na vrsto kmetije, ki predstavljajo tveganje za poškodbe otrok.

Poskrbimo za varnost

Otroci naj bodo vedno na varni razdalji od kmetijskih strojev in opreme. Pozorno jih nadzorujemo in ne dovolimo, da bi plezali ali se igrali na katerem koli kmetijskem stroju ali v njihovi bližini.

Otrok ne vozimo na kmetijskem stroju na lastni pogon, čeprav zakonodaja to dovoljuje pod enakimi pogoji kot velja za vožnjo otrok na traktorju. Vožnja otrok in tudi odraslih na traktorskih priključkih je prepovedana.

Ko kmetijskih strojev ne uporabljamo, izklopimo hidravliko in jih izključimo iz električnega omrežja.

Kmetijske stroje na lastni pogon parkiramo v zaklenjeni lopi, da preprečimo dostop otrokom. Vedno uporabimo ročno zavoro, kontaktne ključe zaganjalnika motorja pa pospravimo izven dosega otrok. Če je potrebno, pod kolesa namestimo podložne zagozde.

Sprednji nakladalnik in podobno opremo spustimo v najnižji položaj, ko ni v uporabi.

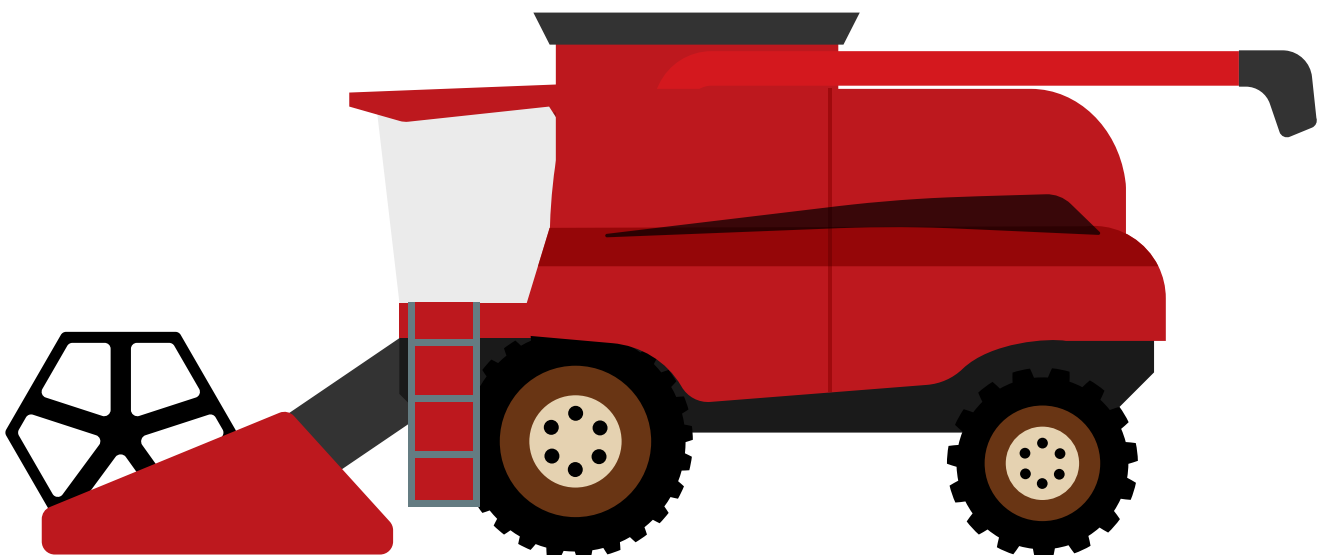
Tudi oprema z ostrimi robovi, kot so plugi, kosilnice ipd., naj bo shranjena v prostoru, ki ni dostopen majhnim otrokom.

Poskrbimo, da prostori/območja z generatorji in črpalkami niso dostopni otrokom.

Kjer je potrebno, vedno uporabljamo varovalno opremo, kot so čelada, očala, rokavice, in smo otrokom zgled.

Priključne gredi, jermenske pogone, polže za zrnje in druge gibljive dele kmetijskih strojev zavarujemo z varnostnimi ščitniki oz. varovali, ki so skladni z veljavnimi varnostnimi standardi. Poškodovane ali manjkajoče ščitnike (varovala) takoj zamenjamo z novimi. Poskrbimo, da bodo varnostni ščitniki nameščeni na strojih tudi med vzdrževanjem.

Starejšim otrokom razložimo, kakšne nevarnosti predstavljajo veliki stroji, motorji, priključne grede, jermenski pogoni, polži za zrnje in drugi gibljivi deli kmetijskih strojev. Pri tem bodimo jasni, da želimo, da se jim otroci izogibajo.

Štirikolesniki

V zadnjem času se štirikolesniki uporabljajo tudi na kmetijah. Vožnja s štirikolesnikom je tvegana, vendar je tudi privlačna, zato ga bodo najstniki želeli preizkusiti. Zakonodaja določa, da lahko mladostniki pridobijo izpit za vožnjo štirikolesnika z dopolnjenim 16. letom starosti.

Varno upravljanje terenskega vozila zahteva od voznika hitre odločitve ter pospeševanje, upočasnjevanje in prenos teže telesa glede na spremembe površine ali ovire v okolju. Večinoma otroci in mladostniki, mlajši od 16 let, takih odločitev še ne zmorejo sprejeti ali niso sposobni izvesti potrebnih voznih manevrov.

Poskrbimo za varnost

Starši lahko s tem, da upoštevamo varnostna pravila in smo usposobljeni za varno upravljanje s štirikolesnikom, zmanjšamo tveganje za poškodbe.

Upoštevamo navodila proizvajalca in nikoli ne prevažamo več potnikov, kot je predvideno za določen štirikolesnik.

Zakonodaja določa, da lahko kot sopotnike vozimo le osebe, starejše od 12 let. Za varnost otroka je nujno, da je dovolj velik, da lahko dobro sedi v sedežu za sopotnika in hkrati doseže stopalke za noge ter se drži za ročaje.

Če na štirikolesniku vozimo otroka, smo zelo previdni, ker se lahko med nenadnimi zavoji ali na neravnih površinah težko obdrži v sedežu.

Mladostniku s pridobljenim izpitom za vožnjo ne dovolimo, da bi na štirikolesniku vozil sopotnike.

Pri vsaki vožnji nosimo motoristično čelado in varovalna očala, kar velja tudi za sopotnike. Uporaba čelade zmanjša tveganje za poškodbe glave za 64 odstotkov. Priporočajo se tudi rokavice, oblačila z dolgimi rokavi in hlačnicami ter gležnjarji.

Vozimo z nizko hitrostjo in v umirjenem ritmu ter samo po poteh, ki so predvidene za vožnjo s štirikolesniki. Zaradi varnosti se izogibamo vožnji po strminah in asfaltiranih cestah (če je štirikolesnik brez diferenciala), kjer pogosto pride do težav s stabilnostjo štirikolesnika. Vozimo samo podnevi.

Vodne površine in zajetja

Utopitve so eden glavnih vzrokov za smrt predšolskih otrok v nezgodah. Na kmetiji nevarnost za utopitev predstavljajo potoki, ribniki, vodna zajetja, vodnjaki, odprti zalogovniki za vodo, napajalniki za živali, namakalni kanali, bazeni za odplake ipd., ki so lahko dostopni.

Vodne površine na kmetiji pa lahko skrivajo še druge nevarnosti, npr. onesnaženost s kmetijskimi gnojili, pesticidi, živinorejskimi odpadki in drugimi onesnaženji, od katerih vsaka predstavlja specifičen problem za zdravje. Če je voda motna, ima neprijeten vonj ali je prekrita z algami, je ne smemo uporabljati za plavanje zaradi tveganja za okužbo pri človeku.

Poskrbimo za varnost

Otrok nikoli ne puščamo v bližini vode brez nadzora odrasle osebe. Majhnega otroka imamo na doseg roka in naj bo ves čas deležen naše pozornosti.

Starejše otroke poučimo o pravilih varnega vedenja v bližini vode, vendar odgovornosti za nadzorovanje majhnih otrok ob vodi ne prelagamo nanje.

Na kmetiji je pogosto težko omejiti dostop do vodnih površin, kot so ribniki, napajalniki za živali ipd., zato je bolje, da na domačem vrtu ustvarimo varno območje za igro otrok, okrog katerega namestimo varnostno ograjo.

Poskrbimo, da so zalogovniki z vodo, vodnjaki in korita prekriti z mrežo ali pokrovi, ki jih otroci ne morejo odpreti. Odstranimo tudi lestve na zalogovnikih, da otroci ne morejo splezati nanje. Prav tako prekrijemo ali zasujemo vse vodnjake, zajetja in kanale, ki jih na kmetiji ne uporabljamo.

Ocenimo, kdaj je naš otrok pripravljen za učenje plavanja, in ga vpišemo v plavalni tečaj. Čeprav bo otrok znal plavati, pa to še ne pomeni, da se ne more utopiti.

Otroke opozorimo, da je kopanje v naravnih vodah drugačno od plavanja v bazenu. Voda ob obrežju ribnika je običajno plitva, potem pa se dno strmo spusti, zato lahko otrok hitro izgubi tla pod nogami. Voda je tudi bolj motna, pod gladino lahko skriva ostre predmete, skale in veje, zato se skakanje v vodo odsvetuje.

Otrok naj v ribniku plava le skupaj z odraslo osebo, tudi če zna plavati ali uporablja napihljive pripomočke za plavanje. Napihljivi pripomočki (obroč, rokavčki, jopič) niso varovalna oprema, zato naj jih otroci uporabljajo le pod nadzorom odrasle osebe, ki zna plavati. Voda v ribniku, ki se uporablja za kopanje, je lahko tudi onesnažena, zato je treba vsako pomlad preveriti kakovost vode s strani pooblaščenega laboratorija.

Če imamo domači bazen, ga obdamo z ograjo z vseh strani tako, da je popolnoma ločen od hiše, dvorišča in površin, kjer se igrajo otroci. Ograja naj bo enaka kot se priporoča za ograditev območja za igro. Vrata ograje se morajo samodejno zapirati in zaklepiti z avtomatsko ključavnico, ki mora biti zunaj dosega otrok.

Če smo postavili nadzemni montažni bazen, je treba vsakič ko bazen ni v uporabi, takoj pospraviti lestev za vstopanje v bazen zunaj dosega otrok.

Na vidnem mestu imamo reševalno opremo, kot so rešilni obroči ali palice. V primeru utopitve lahko rešimo otroku življenje z znanjem prve pomoči in temeljnih postopkov oživljanja. Čimprej se udeležimo tečaja prve pomoči, da bomo znali pomagati svojemu otroku.

Živali na kmetiji

Eden pogostejših vzrokov za poškodbe otrok na kmetiji so živali. Otroci imajo radi živali, vendar jim moramo razložiti, da so lahko tudi nevarne. Vsaka žival je nepredvidljiva, še posebej če jo presenetimo, je prestrašena ali če ščiti svoje mladiče. Kmečke živali so tudi velike in močne, zato imajo otroci večje tveganje za poškodbe kot pri stiku z domačimi ljubljenci.

Poskrbimo za varnost

Otroci naj bodo vedno na varni razdalji od živali. Preden svojemu otroku dovolimo stik z njimi, se prepričamo, da zmore biti miren, tih in ne dela nenadnih gibov. Poučimo ga in mu pokažemo, kako naj spoštljivo in varno ravna z živalmi.

Otroci naj bodo stalno pod nadzorom odrasle osebe, ko so v bližini kmečkih živali ali jih hranijo.

Živali se približamo počasi in enakomerno, tako da nas opazi, se zaveda naše prisotnosti in bližine. Dokler žival ostaja mirna, se ji približujemo od spredaj. Govorimo tiho z rahlo iztegnjeno roko. Ustavimo se dovolj blizu, da nas lahko žival povoha ali seže proti nam.

Žival božamo in hranimo tako, da držimo roko plosko in prste skupaj, kar zmanjša možnost za ugriz. Poskrbimo, da si otroci po dotikanju živali vedno umijejo roke, da ne pride do prenosa okužbe z živali. Roke naj si umijejo tudi pred vsako jedjo.

Pomembno je, da prepoznamo opozorilne znake, kadar je žival vznemirjena ali prestrašena. Vsaka žival v samooobrambi uporablja enega ali več obrambnih mehanizmov, npr. uporabi kremplje, grize, brca, steče stran ipd. Če jih poznamo in predvidimo, lahko pravilno odreagiramo in tako zmanjšamo tveganje za poškodbe.

Otrokom ne pustimo v bližino samic, ki še hranijo svoje mladiče, odraslih samcev ali bolnih živali. Te živali so lahko zaščitniške, agresivne in manj predvidljive, zaradi česar so bolj nevarne za otroke. Majhni otroci naj se izogibajo živalim tudi v času hranjenja.

Poskrbimo, da so vse ograde za živali nedostopne majhnim otrokom. Agresivne živali, kot so biki in žrebci, naj bodo v ogradah, ki so daleč od hiše.

Za jahanje izberemo konja, ki je primeren otrokovi starosti in njegovim jahalnim sposobnostim, npr. starejšega, mirnega konja ali ponija za učenje jahanja. Otroka na konju ves čas nadzorujemo. Otroci morajo med jahanjem vedno uporabljati varovalno opremo: jahalno čelado, ki se pravilno prilega glavi in je skladna z varnostnimi standardi, ter čvrste škornje z zaščito za prste in ustrezno peto, ki prepreči, da bi stopalo zdrsnilo skozi stremena.

Električne ograje označimo z opozorilnimi znaki in starejše otroke poučimo, naj se izogibajo tem območjem.

Bale in shranjevanje sena

Bale sena predstavljajo resno nevarnost za otroke, saj lahko tehtajo tudi 1500 kg, odvisno od vrste, velikosti, gostote in vlažnosti sena. Padec bale na otroka ali odraslega lahko povzroči resne, celo smrtne poškodbe. Enako nevarno je tudi plezanje po balah.

Poskrbimo za varnost

Otroci naj bodo v spremstvu odrasle osebe vedno na varni razdalji od območja, kjer se kosi trava in balira seno. Prav tako otroke vedno nadzorujemo, ko se bale sena odlagajo ali jemljejo iz skladoavnice.

Na kmetiji naj velja pravilo, da se je otrokom prepovedano igrati na in okoli skladoavnic bal sena. Nevarno je, da otrok pade s skladoavnice bal in se poškoduje. Če pade med valjaste bale, ga lahko stisnejo in pride do zadužitve.

Skladoavnico bal sena shranjujemo v lopi z vrati, ki se lahko zaklenejo, ali v ogradi, ki je obdana z ograjo. Ograja mora imeti vrata, ki jih je mogoče zakleniti, da otrokom onemogočimo dostop.

Za odlaganje in nalaganje bal sena v skladoavnico izberemo ravna tla, da je skladoavnica čim bolj stabilna.

Poskrbimo, da otroci nimajo dostopa do lestev, da bi splezali na bale sena ali na senik. Na seniku lahko otrok med igro pade skozi odprtino za seno in se resno poškoduje.

Bale redno pregledujemo, da se prepričamo, da bale na dnu skladoavnice niso poškodovane, zaradi česar bi postala skladoavnica nestabilna in nevarna.

Delavnica

V delavnici imamo shranjene številne predmete, ki so nevarni za otroke, vključno z električnim in ročnim orodjem, motorno žago, ostrimi ali težkimi predmeti ipd.

Večina otrok je radovednih, zato jim lahko razložimo in pokažemo, kako deluje električno orodje ali naprava na motorni pogon. Pri tem bodimo jasni, da želimo, da se jim otroci izogibajo. Med prikazom vsem zagotovimo ustrezno varovanje oči in sluha.

Poskrbimo za varnost

Otrokom ne dovolimo, da se igrajo v delavnici.

Delavnico po uporabi vedno zaklenemo in ključ pospravimo izven dosega otrok.

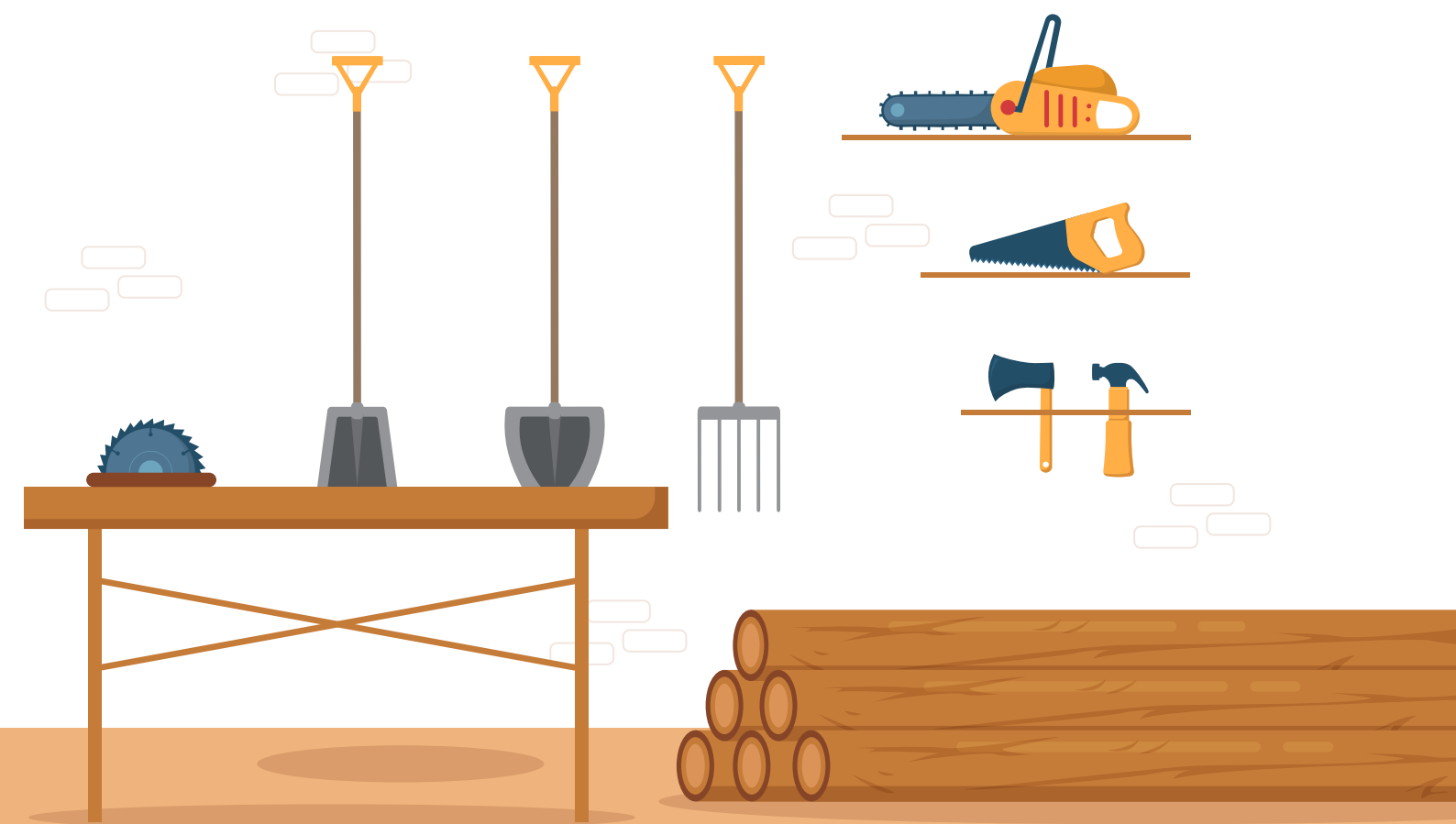
Električna orodja in druge nevarne stroje izklopimo iz vira napajanja, ko jih ne uporabljamo. Električnih kablov ne puščamo viseti z delovne mize.

Ne preobremenjujemo električnih podaljškov.

Na glavno električno napajanje namestimo varnostno stikalo, ki prekine električno napajanje naprave v trenutku, ko pride do okvare, in prepreči električni udar. Poskrbimo, da so vsa električna orodja pravilno ozemljena.

Na zunanjih delih objekta, ki so izpostavljeni različnim vremenskim vplivom, električne priključke prekrijemo z namenskimi varovalnimi pokrovi.

V delavnici namestimo gasilni aparat tako, da je takoj pri roki.

Skladiščenje žita in drugih sipkih materialov

Posušeno zrnje žita, krmila ipd. se hranijo v silosih, ki so različnih oblik in dimenzij. Silos je sestavljen iz več celic, ki se jih polni skozi odprtino na vrhu, na dnu pa ima izhodni jašek. Zaradi take zasnove silosa se je ob morebitnem padcu vanj zelo težko rešiti in obstaja veliko tveganje za zadušitev s sipkim materialom.

Poskrbimo za varnost

Otroci se ne smejo zadrževati v bližini silosov, skladišč, polžnih transporterjev, vozil za prevoz žita/krmil in v bližini kraja, kjer se presipa žito, ker lahko pride do nezgode in se v sipkem materialu zaduši.

Otrokom preprečimo dostop do silosov tako, da odstranimo spodnji del lestve ali namestimo sistem za zaklepanje lestve na vseh vstopnih točkah v silose, na zabojnikih in vozilih za prevoz žita ali krmil. Odstranimo tudi vse druge lestve v bližini.

Otroci ne smejo vstopati v silos. V silos ali na vozilo za prevoz žita lahko stopimo le odrasli, če je to res nujno potrebno. Namesto tega raje uporabimo kontrolne line ali označevalnike nivoja žita/krmil, če želimo preveriti stanje v silosu.

Polžnega transporterja, s katerim transportiramo sipke materiale na višji nivo, v silose ali iz njih, ne vklopimo, dokler so v bližini nepooblaščen osebe.

Konstrukcijo silosa je treba redno pregledovati in vzdrževati. Pred kakršno koli spremembo se posvetujemo s strokovnjakom, da ne porušimo njegove stabilnosti.

Shranjevanje gnojevke in gnojenje

Prostori z zalogovniki za shranjevanje gnojevke so potencialno nevarni zaradi sproščanja strupenih plinov, ki nastanejo med mešanjem gnojevke v zalogovniku. Med njimi je eden najnevarnejših vodikov sulfid, ki lahko skoraj v trenutku ubije ljudi in živali.

Poskrbimo za varnost

Otroci se ne smejo zadrževati v bližini jam ali zalogovnikov z gnojevko.

Poskrbimo, da bo jama z gnojevko varno ograjena, da otroci ne bodo mogli dostopati do nje. Vse odprtine zalogovnikov prekrijemo s pokrovi.

Med mešanjem gnojevke moramo vedno domnevati, da je prisoten nevaren plin. Upoštevamo vsa varnostna pravila za delo z gnojevko in se ne zanašamo le na meritve plinskih monitorjev ob začetku mešanja. Večina nevarnega plina je raztopljena v tekočini na podoben način kot plin v steklenici gazirane pijače in se hitro sprosti, ko se gnojevko začne mešati.

Če je mogoče, mešamo gnojevko na vetroven dan. V prostoru, kjer je zalogovnik, pred začetkom mešanja odpremo vsa vrata in okna ter iz stavbe odpeljemo vse živali.

Potem ko vklopimo črpalko/mešalnik se tudi sami čim dlje zadržujemo zunaj stavbe: vsaj 30 minut ali dlje, odvisno od velikosti zalogovnika.

Nikoli ne stojimo blizu črpalke ali izpuha podtladne cisterne, ko jo polnimo z gnojevko.

Mešanica plinov, ki izhajajo iz gnojevke, je vnetljiva, zato v bližini gnojevke ne sme biti odprtega ognja.

Kmetijske kemikalije

Kemikalije, ki se uporabljajo na kmetijah, so zelo nevarne. Z njimi je treba pravilno ravnati in jih pravilno skladiščiti. Med nevarne snovi sodijo pesticidi, gnojila, gorivo, olja, plini, farmacevtski izdelki za živali ipd.

Ob izpostavljenosti nevarni snovi je tveganje majhnih otrok za zastrupitev večje kot pri odraslih, ker imajo otroci hitrejši metabolizem, nerazvite sisteme presnove in izločanja snovi ter nizko telesno maso. Otrok se lahko zastrupi zaradi zaužitja strupene snovi, onesnažene vode ali hrane, vdihavanja plinov, hlapov ali prahu ter stika kože ali oči s strupeno snovjo.

Ker otroci sami morda ne bodo prepoznali nevarnih snovi na kmetiji, moramo poskrbeti za varnostne ukrepe, da preprečimo zastrupitve.

Poskrbimo za varnost

Vse kemikalije in opremo, ki se uporablja za mešanje kemikalij, pospravimo v zaklenjene skladiščne prostore, ki niso dostopni otrokom. Poskrbimo, da so kemikalije shranjene v originalni embalaži skladno s predpisi ali navodili proizvajalca.

Kemikalij nikoli ne prelivamo iz originalne embalaže v posode za hrano ali steklenice za pijačo, ker lahko pride do usodnih zamenjav in zastrupitev otrok ali odraslih.

Ob nakupu kemikalij izberemo take, ki so shranjene v otrokom varni embalaži. To je le dodatni varnostni ukrep in ne more nadomestiti varnega shranjevanja, ker tovrstno embalažo kljub vsemu odpre 10–15 % majhnih otrok.

S kemikalijami ravnamo previdno in jih nikoli ne uporabljamo v bližini otrok. Med uporabo se prepričamo, da so se vsi umaknili na varno razdaljo in se zavedajo nevarnosti kemikalij.

Če je mogoče, izberemo manj nevarno kemikalijo, ali razmislimo o alternativnih načinih zatiranja škodljivcev.

Vsi odrasli, ki uporabljamo kemikalije, moramo biti za uporabo usposobljeni skladno z veljavnimi predpisi in uporabljati ustrezno varovalno opremo.

Poučimo se o opozorilnih oznakah na embalaži kemikalij in preberemo priložena navodila za varno uporabo in shranjevanje. Tudi otrokom razložimo, kakšne so nevarnosti kemikalij.

Vpišemo se na tečaj prve pomoči in pripravimo načrt ukrepanja za primer zastrupitve.

Kmečka opravila in otroci

Starejši otrok naj sodeluje le pri takih opravilih in dejavnostih na kmetiji, ki so primerni njegovi starosti in stopnji razvoja, saj so otroci neizkušeni in se premalo zavedajo nevarnosti. Upoštevamo otrokovo velikost, moč in vzdržljivost. Otrok ne sme nositi bremen, ki so težji od 10–15 % njegove telesne mase.

Ne pozabimo, da je vsak otrok drugačen. Preden se odločimo, pri katerem opravilu nam bo otrok pomagal, ocenimo, kakšne so njegove zmožnosti in sposobnosti, npr. pozornost, reakcijski čas, periferni vid, koordinacija gibanja. Tudi otrok, ki ima dobro koordinacijo gibanja, lahko postane v obdobju pospešene rasti neroden.

Upoštevati moramo tudi, ali ima otrok kakšne alergije (npr. na žuželke), ali je odgovoren, ne tvega, zmore delati samostojno, se ne boji živali, pozna nevarnosti in zna varno ravnati.

Poskrbimo za varnost

Med kmečkim opravilom naj bo otrok pod stalnim nadzorom odrasle osebe, ki ve, kako se delo pravilno opravlja. Raven nadzorovanja lahko sčasoma zmanjšamo, če otrok dosledno varno opravlja nalogo.

Otrok se najlažje nauči, kako se opravlja neko delo, če mu to sami pokažemo. Pojasnimo mu potencialne nevarnosti in kako se izognemo poškodbam. Pohvalimo ga za varno vedenje in opozorimo na morebitno nevarno ravnanje, da ga lahko popravi.

Otroci se učijo predvsem s posnemanjem odraslih, zato spoštujemo varnostne ukrepe in nosimo ustrezno varovalno opremo, da bodo tako ravnali tudi naši otroci.

Otroci potrebujejo pogostejše počitke med delom kot odrasli. Zagotovimo, da bo otrok imel redne odmore, in preverjamo ali je utrujen.

Otroci in mladostniki do 16. leta starosti ne smejo voziti traktorja in drugih kmetijskih strojev, ker nimajo dovolj razvitih psihofizičnih sposobnosti, npr. zaznavanja globine, moči, ravnotežja, koordinacije gibov in sposobnosti hitrega odločanja, ki so potrebni za varno krmiljenje strojev.

Otrok naj bo oblečen v vremenu primerna oblačila: v vročem vremenu lahka oblačila svetlih barv, klobuk s širokimi kraji, sončna očala, v hladnem vremenu pa več plasti toplih oblačil in vrhnje oblačilo, kapo, roka-vice in škornje. Izogibamo se ohlapnim oblačilom in oblačilom z vrvicami. Dolge lase naj ima vedno spete.

Naučimo otroke, da si po dotikanju živali vedno umijejo roke, da ne pride do prenosa okužbe z živali. Roke si umijejo tudi pred vsako jedjo.

Druge nevarnosti na kmetiji

Pik žuželke

Na kmetiji smo veliko časa na prostem, zato je več možnosti, da otroci pridejo v stik z žuželkami. Otroke poučimo, naj ne mahajo z rokami in ne zganjajo hrupa, če osa ali čebela prileti do njih. Ostanajo naj mirni in žuželka bo hitro odletela drugam.

Ose in čebele rade zlezejo v kozarec ali pločevinko s pijačo, zato moramo biti zelo pazljivi, da otrok kakšne ne pogoltne. Ob piku žuželke v usta, jezik ali grlo nastane oteklina, ki oteži dihanje in je lahko smrtno nevarna. Temu se izognemo tako, da na prostem pijemo pijače le po slamici.

Kako ravnamo ob piku žuželke

- Ob piku čebele, najprej s pinceto previdno odstranimo želo iz kože. Pazimo, da pri tem ne stisnemo mešička s strupom, ki je na želu. Osa ob piku ne pusti žela v koži, zato lahko piči večkrat.
- Oteklino na mestu pika hladimo z mrzlimi obkladki, ledom, ovitim v krpo, ali drugim mrzlim predmetom. Po končanem hlajenju ranico razkužimo ali očistimo z vodo in milom. Kadar je kožna reakcija na mestu pika močnejše izražena, lahko otroku damo tudi antihistaminik skladno s priloženimi navodili in mesto pika namažemo z antihistaminskim gelom.
- Ob piku v jezik ali grlo ali ob piku več žuželk takoj pokličemo nujno medicinsko pomoč na številko za klic v sili 112.
- Ob koprivnici ali otekanju kože drugod, izven pika žuželke, otroku damo antihistaminik in pokličemo nujno medicinsko pomoč.
- Če ima otrok znano anafilaksijo (težjo alergijsko reakcijo) na pik take žuželke, kot ga je pičila, in še ni vključen v specifično imunoterapijo, ob piku in prvih znakih alergije takoj pokličemo nujno medicinsko pomoč in otroku damo adrenalin v mišico. Če je otrok že vključen v specifično imunoterapijo, ravnamo skladno s predhodnimi navodili zdravnika specialista alergologa.

Ugriz psa

Otroka nikoli ne pustimo z družinskim psom ali drugim psom, ki ga poznamo, brez nadzora odrasle osebe, čeprav menimo, da je pes prijazen in nenevaren. Tudi najprijaznejši in dobro vzgojen pes lahko ugrizne, če se počuti ogroženega, je prestrašen, jezen ali lačen. Do ugrizov največkrat pride spontano med igro, ker majhni otroci še nimajo znanja in občutka, kako naj se obnašajo pri igri s psom. Tudi starejšemu otroku razložimo, da se lahko igra s psom le takrat, ko je poleg odrasla oseba.

Zmanjšamo tveganje za ugriz

Ravnanje otroka in psa ves čas budno spremljamo in upoštevamo splošna pravila, s katerimi zmanjšamo tveganje za ugriz.

- Otrok se lahko igra s psom le takrat, ko ju nadzoruje odrasla oseba.
- Pobožati ga sme šele potem, ko ga je le-ta opazil in ovohal. Psa naj boža po sprednjem delu hrbta ali prsnem košu in nikakor po glavi ali repu.
- Otrok naj se v bližini psa vedno giblje mirno in počasi.
- Psa ne sme pretesno stiskati, skakati nanj ali se valjati po njem, ga vleči za rep ali ušesa.
- Otrok naj se z obrazom ne približa preveč psu, saj ga ta v igri lahko opraska s kremplji.
- Psa ne smemo motiti, kadar spi, se hrani ali skrbi za mladičke. Ne smemo mu jemati igračke ali kosti, s katero se ukvarja v tistem trenutku. Psi se v takih situacijah lahko odzovejo bolj agresivno, tudi do osebe, ki jo poznajo.
- Psu ponudimo priboljške na iztegnjeni dlani, pri čemer prste in palec držimo tesno skupaj.

Strelno orožje

Če imamo na kmetiji strelno orožje, je treba spoštovati dodatne previdnostne ukrepe, saj so npr. otroci, stari 3 leta, že dovolj močni, da potegnejo sprožilec na orožju. Poleg tega večina otrok ve, kje se doma hrani orožje, čeprav so njihovi starši prepričani, da tega ne vedo.

Varno shranimo orožje in strelivo

Strelno orožje vedno hranimo ločeno od streliva.

Nenapolnjeno strelno orožje hranimo izven dosega otrok v shrambi, ki je zaklenjena s ključavnico, ki je otroci ne morejo odkleniti. Najbolje je, da uporabljamo sef s ključavnico, ki se odklepa s kombinacijo števil ali na prstni odtis. Kombinacija števil naj bo skrbno skrita.

Strelivo hranimo na drugem mestu kot strelno orožje, v zaklenjeni omari izven dosega otrok.

Napolnjenega orožja nikoli ne puščamo brez nadzora in ne dovolimo, da ga otrok vzame v roke.

Prepričamo se, da strelno orožje ni napolnjeno, dokler ga nismo pripravljeni uporabiti.

V vozilu ne vozimo napolnjenega strelnega orožja.

Kadar uporabljamo strelno orožje, poskrbimo, da so otroci na varni razdalji od območja, kjer se strelja.

Strelno orožje lahko uporabljamo le, če imamo veljaven orožni list.

Otroci na obisku na kmetiji

Otroci, ki obiščejo kmetijo, potrebujejo posebno pozornost in varovanje, zlasti tisti, ki pridejo iz mesta, saj verjetno ne poznajo kmečkega okolja in z njim povezanih nevarnosti.

Poskrbimo za varnost

Ko na kmetijo pridejo obiskovalci, jih seznanimo s potencialnimi nevarnostmi kmečkega okolja in jim razložimo, kako naj poskrbijo za varnost svojih otrok.

Majhne otroke naj vedno skrbno nadzorujejo, še posebej zunaj kmečke hiše in v bližini kmetijskih dejavnosti. Starejšim otrokom naj ne nalagajo odgovornosti za nadzorovanje mlajših otrok.

Otrok nikoli ne puščajo samih z živalmi, čeprav jih domači otroci dobro poznajo. Živali so včasih nepredvidljive. Preden obiskovalcem dovolimo, da se skupaj z otroki približajo živali, je pomembno, da jim razložimo varnostna pravila in jim pokažemo, kako je treba pravilno ravnati.

Otrok nikoli ne pustimo z domačim psom brez nadzora odrasle osebe, ki pozna in upošteva pravila, s katerimi zmanjšamo tveganje za ugriz psa. Posebno pozornost posvetimo starejšim otrokom, ki so na obisku, in jim razložimo, da lahko dostopajo do psa le takrat, ko je poleg eden od staršev ali druga odrasla oseba.

Če bodo otroci jahali, izberemo konja, ki je primeren otrokovi starosti in njegovim jahalnim sposobnostim, npr. starejšega, mirnega konja ali ponija za učenje jahanja. Otroka na konju ves čas nadzorujemo. Otrok mora med jahanjem vedno uporabljati varovalno opremo: jahalno čelado, ki se pravilno prilega glavi in je skladna z varnostnimi standardi, ter čvrste škornje z zaščito za prste in ustrezno peto, ki prepreči, da bi stopalo zdrsnilo skozi stremena.

Da bodo otroci še naprej spoštovali varne prakse, jih pohvalimo za preudarno in varno vedenje.

V nujnih primerih

Na kmetiji naj otroke ves čas nadzoruje odrasla oseba, da lahko v primeru nastanka poškodbe takoj ukrepa in otroku nudi ustrezno prvo pomoč. Tudi otroke poučimo, naj takoj obvestijo odraslo osebo, če se kdo izmed njih poškoduje.

Ob poškodbi ali zastrupitvi otroku nudimo ustrezno prvo pomoč.

Ne oklevamo in pokličemo telefonsko številko za klic v sili 112, če je poškodovani otrok nezavesten, ali ne diha, ali menimo, da je njegovo življenje v nevarnosti, ali gre za resne poškodbe, ali zastrupitev.

V primeru, da se otrok ne odziva, sprostimo dihalno pot in preverimo dihanje. Če otrok ne diha, takoj začnemo postopek oživljanja. Če smo sami, po prvih petih vpihah pokličemo telefonsko številko za klic v sili 112.

Če imamo pomoč druge odrasle osebe, naj ta takoj pokliče telefonsko številko 112 in gre po avtomatski zunanji defibrilator (AED) na lokacijo, ki je kmetiji najbližja.

Bodimo pripravljeni za ukrepanje v nujnih primerih

Pripravimo načrt ukrepanja v nujnem primeru in to vadimo z družino. Tako bomo vsi, odrasli in otroci, vedeli, kaj moramo storiti v primeru, če na kmetiji pride do resne poškodbe ali zastrupitve. Poskrbimo, da otroci razumejo, kaj je treba storiti v sili.

Seznam telefonskih števil, ki jih bomo potrebovali v nujnem primeru, pripravimo poleg stacionarnega telefona in/ali ga vnesemo v mobilne telefone. Naučimo tudi svoje otroke, kako poklicati pomoč v nujnih primerih.

Poskrbimo, da bodo odrasle osebe na kmetiji usposobljene za prvo pomoč. Nujna medicinska oskrba za majhne otroke ni vedno enaka kot za odrasle, zato se poleg osnovnih tečajev prve pomoči udeležimo tudi tečajev pediatrične prve pomoči, kjer se bomo naučili, kako lahko rešimo življenje svojemu otroku. Svoje znanje vsako leto obnavljamo.

Omarice za prvo pomoč namestimo na eni ali več lokacijah na kmetiji. Zaklenjene morajo biti s ključem, da majhni otroci ne morejo sami dostopati do njihove vsebine. Vsebine omaric obnovimo po vsakokratni uporabi in redno preverjamo roke uporabnosti materialov.

Literatura (po abecednem redu)

Alberta Health Services. MyHealth.Alberta.ca. Provincial Injury Prevention - Farm Safety for Children [Internet]. 2020 [cited 2023 March 15]. Available from: <https://myhealth.alberta.ca/Alberta/Pages/keeping-your-child-safe-on-a-farm.aspx>.

A Parent's Guide to Kidsafe Farms. 3rd ed. West Leederville: Child Accident Prevention Foundation of Australia, Government of Western Australia, Department of Health; 2019.

Better Health Channel. Farm safety – children [Internet]. 2023 [cited 2023 March 10]. Available from: <https://www.betterhealth.vic.gov.au/health/healthyliving/farm-safety-children#general-farm-safety-suggestions-for-children>.

Child Safety Hub. Kids on Farms [Internet]. [cited 2023 Jan 31]. Available from: <https://nsw.childsafetyhub.com.au/outdoor-safety-kids-farms/>.

Dolenšek M. Varnost in zdravje na kmetiji. Varnost otrok. Kmetovalec. 2023; 6: 30–2.

Dolenšek M, Črv B, Rot M, Ščuka T. Za večjo varnost pri delu na kmetiji. Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica [Internet]. 2014 [cited 2023 June 3]. Available from: <https://www.youtube.com/watch?v=5Un3FPTqD5E>.

Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu. Varnost otrok in mladih na kmetijah: nasveti za kmete [Internet]. [cited 2023 March 21]. Available from: <https://vzd.mddsz.gov.si/document-download/varnost-otrok-in-mladih-na-kmetijah-nasveti-za-kmete-2022-01-14-338>.

Farmsafe Australia. Keeping Kids Safe on Farms [Internet]. 2020 [cited 2023 Febr 4]. Available from: <https://www.farmsafe.org.au/>.

Gustinčič M. Štirikolesnik ni za hitro vožnjo. Vzajemnost. 2017;9. [cited 2023 April 2]. Available from: <https://www.vzajemnost.si/clanek/174510/stirikolesnik-ni-zahitre-voznje/>.

Health Service Executive Ireland. Child safety around the farm [Internet]. 2019 [cited 2023 March 19]. Available from: <https://www2.hse.ie/babies-children/child-safety/outdoors/on-the-farm/>.

Health and Safety Executive UK. Children and public safety [Internet]. [cited 2023 Febr 8]. Available from: <https://www.hse.gov.uk/agriculture/topics/children.htm>.

Javna agencija RS za varnost prometa. Varnost voznikov traktorjev [Internet]. 2023 [cited 2023 Feb 25]. Available from: <https://www.avp-rs.si/varnost-voznikov-traktorjev/>.

Langley M. Top tips for keeping kids safe on the farm. AustralianFarmers. 2021. [cited 2023 Feb 13]. Available from: <https://farmers.org.au/news/top-tips-for-keeping-kids-safe-on-the-farm/>.

Miller P. All-Terrain Vehicle (ATV) Safety. Nemours KidsHealth. 2018. [cited 2023 April 2]. Available from: <https://kidshealth.org/en/parents/atv-safety.html>.

National Farm Medicine Center. Big, strong, unpredictable - Working with livestock demands multi-pronged strategy [Internet]. [cited 2023 Febr 28]. Available from: <https://cultivatesafety.org/wp-content/uploads/2017/09/2017-09-Animal-Prevention-Brief.pdf>.

National Farm Medicine Center. Don't mix worksite and child care - Most childhood farm injuries occur to non-working kids [Internet]. [cited 2023 Febr 21]. Available from: https://cultivatesafety.org/wp-content/uploads/2020/07/dont_mix_worksite_and_childcare_prevention_brief_en.pdf.

National Farm Medicine Center. Keep kids away from tractors [Internet]. [cited 2023 Febr 25]. Available from: <https://cultivatesafety.org/wp-content/uploads/2017/09/2017-09-Tractor-KKAT-Prevention-Brief.pdf>.

National Farm Medicine Center. Safe Play Basics [Internet]. [cited 2023 Feb 22]. Available from: <https://cultivatesafety.org/safe-play-basics/>.

National Farm Medicine Center. Supervision [Internet]. [cited 2023 Feb 17]. Available from: <https://cultivatesafety.org/supervision/>.

Nidirect Government Services. Farm safety [Internet]. [cited 2023 April 21]. Available from: <https://www.nidirect.gov.uk/articles/farm-safety>.

Nidirect Government Services. Farm safety checklist for parents [Internet]. 2022 [cited 2023 May 15]. Available from: <https://www.nidirect.gov.uk/news/child-safety-farms>.

Poje T. Kmetija je (ni) igrišče – varnost otrok. Varnost. 2007;11(4): 26–7.

Rok Simon M. Preprečevanje poškodb. Igrala na domačem vrtu [Internet]. 2023 [cited 2023 May 27]. Available from: <https://nijz.si/zivljenjski-slog/preprecevanje-poskodb/igrala-na-domacem-vrtu/>.

Rok Simon M. Preprečevanje poškodb. Na domačem dovozu [Internet]. 2023 [cited 2023 Feb 25]. Available from: <https://nijz.si/zivljenjski-slog/preprecevanje-poskodb/na-domacem-dovozu/>.

Rok Simon M. Preprečevanje poškodb. Trampolin [Internet]. 2023 [cited 2023 March 12]. Available from: <https://nijz.si/zivljenjski-slog/preprecevanje-poskodb/utopitve-doma/>.

Rok Simon M. Preprečevanje poškodb. Utopitve doma [Internet]. 2023 [cited 2023 April 8]. Available from: <https://nijz.si/zivljenjski-slog/preprecevanje-poskodb/utopitve-doma/>.

Safe Kids Pennsylvania. Farm safety. Farm safety [Internet]. [cited 2023 March 15]. Available from: <https://pasafekids.org/risk-injury-areas/farm-safety/>.

SafeWork NSW. Child safety on farms: fact sheet. [Internet]. [cited 2023 May 10]. Available from: <https://www.safework.nsw.gov.au/resource-library/agriculture,-forestry-and-fishing-publications/quad-bike-pubs/child-safety-on-farms-fact-sheet>.

Televizija Maribor. Varnost otrok na kmetiji [Internet]. 2016 [cited 2023 June 4]. Available from: <https://www.youtube.com/watch?v=kjyhYVqopCw>.

The Health and Safety Executive for Northern Ireland. Be Aware Kids - Child Safety on Farms Campaign [Internet]. [cited 2023 April 16]. Available from: <https://www.hseni.gov.uk/child-safety-on-farms-campaign>.

The Health and Safety Executive for Northern Ireland. Slurry - working safely with slurry [Internet]. [cited 2023 March 7]. Available from: <https://www.hseni.gov.uk/articles/slurry-working-safely-slurry>.

Upper Midwest Agricultural Health and Safety Center. Farm Safety Check: Grain Handling Safety [Internet]. 2019 [cited 2023 March 7]. Available from: <https://umash.umn.edu/farm-safety-check-grain-handling-safety/>.

Uprava Republike Slovenije. Orožni list [Internet]. [cited 2023 March 23]. Available from: <https://e-uprava.gov.si/si/podrocja/drzava-druzba/orozje/orozni-list.html>.

Varnostna stikala v primerjavi z odklopniki: Kakšne so razlike? [Internet]. [cited 2023 March 28]. Available from: <https://www.beny.com/sl/safety-switches-vs-circuit-breakers/>.

Zakon o orožju (ZOro-1). Ur. l. RS, št. 23/05 – uradno prečiščeno besedilo, 85/09, 125/21 in 105/22 – ZZNŠPP [Internet]. 2022 [cited 2023 March 23]. Available from: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1440>.

Zakon o pravilih cestnega prometa. Ur. l. RS, št. 156/21 – uradno prečiščeno besedilo in 161/21 – popr. [Internet]. 2021 [cited 2023 April 8]. Available from: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5793>.